

Vahiy Sempozyumu Ardından

Sempozyum
Tanıtımı
Symposium
Review

Şaziye Gül Kokulu

Yüksek Lisans Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, İslam
Hukuku Anabilim Dalı
Master Student, Selcuk University, Faculty of Islamic Sciences, Department of
Islamic Law
Konya, Türkiye
 saziyegulkokulu@hotmail.com <https://orcid.org/0000-0003-0289-627X>

Mukaddes Büyükkaymaz

Yüksek Lisans Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, İslam
Hukuku Anabilim Dalı
Master Student, Selcuk University, Faculty of Islamic Sciences, Department of
Islamic Law
Konya, Türkiye
 mukaddesbuyukkaymaz@gmail.com <https://orcid.org/0000-0001-7296-4851>

Yazar
Author

Kokulu, Şaziye Gül; Büyükkaymaz, Mukaddes. "Vahiy Sempozyumu Ardından".
Tevilat 3/1 (2022), 193-214.

 <https://doi.org/10.53352/tevilat.1138195>

Atıf
Cite as

Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi'nin ev sahipliğini yaptığı "*Mahiyet ve Hakikat Bağlamında Vahiy Olgusu*" adlı uluslararası sempozyum 17-18 Mart 2022 tarihlerinde Konya'da gerçekleştirildi. Konya Büyükşehir Belediyesi, Diyanet İşleri Başkanlığı, Oş Devlet Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi iş birliğiyle düzenlenen sempozyumda 125 bildiri sunuldu. Katılımcılar tebliğlerini Türkçe, Arapça, İngilizce ve Kırgızca dillerinde sundu. Sempozyumun 17 Mart tarihli ilk günkü oturumları yüz yüze, ikinci günkü oturumları çevrimiçi olarak gerçekleştirildi. Tüm oturumların aynı zamanda sosyal medyada canlı olarak yayınlanması da izleyici sayısının artmasına katkı sağladı. Pek çok milletten akademisyen ve lisansüstü öğrencinin katıldığı sempozyum, üç ayrı salonda eşzamanlı oturumlar hâlinde gerçekleştirildi. Birinci gün her salonda üç oturum, ikinci gün ise altı oturum yapıldı, son oturumda ise sonuç bildirgesi okundu.

Uluslararası Mahiyet ve Hakikat Bağlamında Vahiy Olgusu Sempozyumu 1. Gün

-17 Mart 2022 Perşembe-

Açılış

Sempozyumun açılışı Necmettin Erbakan Üniversitesi öğretim görevlisi Halil İbrahim Üren'in Kur'an-i Kerim tilaveti ile başladı. Ardından Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dekanı ve sempozyum düzenleme kurulu başkanı Prof. Dr. Ramazan Altıntaş, Konya İl Müftüsü Doç. Dr. Ali Öge, Selçuk Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Ahmet Tuğrul Polat protokol konuşmalarını yüz yüze yaparken Oş Devlet Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Kudayberdi Kocabekov Kırgızistan'dan ve Özbekistan İmam Maturidi Uluslararası Araştırma Merkezi Müdürü Karimov Jamolitdin ise Taşkent'ten canlı yayınlara katılarak selamlama konuşmalarını icra ettiler. Sempozyum açılış konuşması ise Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Dr. Burhan İşliyen tarafından yapıldı. Açılış konuşması sonrasında katılımcılarla birlikte öğlen yemeğine geçildi.

I. Oturum

Prof. Dr. Harun ÖğmüŖ'ün oturum başkanlığı görevini üstlendiği A salonunda "Vahyin Mahiyeti" başlığı etrafında beŖ tebliğ sunuldu. İlk tebliğci Doç. Dr. Muhammed Ersöz, MüŖriklerin Kur'an'ın vahye dayanmadığına dair iddiaları üzerinde durarak vahyin mahiyetini açıkladığı "MüŖriklerin Vahyi İnkâr Gerekçeleri Bağlamında Kur'an'da Vahiyle Karıştırılmaması Gereken Unsurlar" adlı tebliğini sundu. İkinci olarak Doç. Dr. Musa Erkaya, ilk vahyin muhtevası ve ne şekilde geldiği hususunu ele aldığı "İlk Nâzil Olan Kur'an Vahyinin Keyfiyeti (Rivayetler Bağlamında Bir Değerlendirme)" başlıklı tebliğini sundu. Ardından söz alan Doç. Dr. Yakup Bıykoğlu "Vasıtalı Olarak Vahyin Hz. Peygamber'e İntikali ve Cebrail ile Gerçekleşen İletişimin Mahiyeti ile İlgili Tartışmaların Tahlili" adlı tebliğini sundu. Vahyin Allah ile Peygamber arasında gerçekleşen sübjektif bir vasfı olduğunu söyleyen Bıykoğlu, mahiyetinin tam olarak bilinemeyeceğini belirtti. Ardından Dr. Öğr. Üyesi Mehdi Cengiz "Dilin Yetersizliği Bağlamında Vahyin Doğası" adlı tebliğini sundu ve sözselsel ifadelerden oluşan Kur'an'ın muhatabına ulaştırmak istediği maksadı kesin olarak ifade etmediğini, Kur'an'ın peygamber, sahabe sözü olmaksızın dilsel anlamda açıklık ifade ettiğini söylemenin mümkün olmadığını belirtti. Doç. Dr. Hakan Uğur ile Dr. Hacer Çelik'in birlikte hazırladığı "مفهوم الوحي في القرآن والعقيدة اليهودية" başlıklı tebliğ ise, A salonunun son tebliğiydi. Hakan Uğur'un katılmaması sebebiyle tebliği Hacer Çelik sundu. Sunumun ardından tebliğ dilinin Arapça olması hasebiyle oturum başkanı Harun ÖğmüŖ, tebliğin muhtevasına dair kısa bilgiler verdi. Tebliğlerin bitmesiyle oturum başkanı tarafından oturum sonlandırıldı.

B salonunun ilk oturumu "Vahiy-Sünnet İlişkisi" başlığı etrafında gerçekleştirildi. Oturum başkanı Prof. Dr. Muhittin Uysal, konunun kadim, kapsamlı ve mahiyeti itibarıyla çeşitli görüşlere veri sağladığından hakkında tartışmaların bitmeyeceği bir konu olduğunu belirterek oturumu başlattı. Uysal, altı tebliğin sunulması planlanan oturumda, çevrimiçi olarak sunması planlanan Karimov Jamoliddin'in bu oturumda sunum yapacağını söyledi ve toplamda yedi tebliğin sunulacağını, ancak süreyi altı tebliğe göre

hesapladığını belirterek oturumun ilk tebliğcisi Prof. Dr. Recep Tuzcu ile yeni tebliğcinin süreyi paylaşacağını belirtti. Ardından Karimov Jamoliddin “Sunnat “Vahiy Emas” Degan Shubhalar Hamda Uning Davosi” adlı tebliğini sunmak üzere söz aldı. Tek kişiye ayrılan süreyi iki kişinin paylaşması sebebiyle Arap dilinde sunduğu tebliğini çok kısa tuttu. Ardından sözü Recep Tuzcu aldı ve “Muhaddislerin Vahiy Anlayışına Yöneltilen Eleştiriler Üzerine” başlıklı tebliğinin muhtevasına dair kısa bir bilgi verdi. Daha sonrasında üçüncü tebliğci olan Arş. Gör. Kamil Çalışkan “Ebû Bekr el-Cessâs’ın Usul Anlayışında Kitâb-Sünnet İlişkisi: Kur’ân-i Kerîm Haricinde Bir Vahiy Olarak Sünnet-i Nebevîyye” başlıklı tebliğini sundu. Ardından sıra Arş. Gör. Tuba Karaşahin’e geçti ve “Vahyin Hz. Muhammed’e İletilme Yollarında Dair Rivayetlerin Vahiy Tasavvuruna Etkisi” başlıklı tebliğini sundu. Oturumun beşinci tebliğcisi Dr. Hasan Eryılmaz, Mâide Suresi 3. Ayetin Sünni ve Şii hadis kaynaklarındaki rivayetler çerçevesinde yorumlanması üzerinde durduğu “Sahih Hadis Anlayışının Vahyin Anlaşılmasındaki Rolü” adlı tebliğini sundu. Oturumun beşinci tebliği Dr. Öğr. Üyesi Emine Demil’in Hz. Peygamber’in ilk vahiyden itibaren yaşadığı hadiseleri ve bu husustaki rivayetleri ele aldığı “Hadisler Bağlamında Hz. Peygamber’in İlk Vahiy Tecrübesi” başlıklı tebliğiydi. B salonunun son tebliği ise Dr. Muhammed Siddık’ın Arapça olarak sunduğu “مسألة "السنة وحي من الله" دراسة في " مفهوم الوحي عند أهل الحديث و أثره في تشكيل النظرية المعرفية عندهم” başlıklı tebliğiydi. Son tebliğin de sunulmasının ardından oturum başkanı Muhittin Uysal’ın müzakere için tebliğcilere soru sorulabileceğini söyledi. Bunun üzerine bir tebliğciye tebliğiyle ilgili soru soruldu. Sorunun cevaplanmasının ardından Uysal vahiy-sünnet ilişkisine dair kısa bir değerlendirme yaparak oturumu sonlandırdı.

C salonundaki “Kişi Merkezli Vahiy Anlayışı” başlıklı birinci oturumun başkanlığı görevini Doç. Dr. Süleyman Narol üstlenmişti. Narol, katılımcıları selamladıktan sonra beş tebliğcidenden ilki olan Dr. Öğr. Üyesi Emine Taşçı Yıldırım’a “İslam Filozoflarında Akıl-Vahiy İlişkisi: İbn Rüşd Örneği” başlıklı tebliğini sunması için söz hakkı tanıdı. Ardından sözü ikinci tebliğci olan Arş. Gör. Mustafa Sait Kaplan aldı ve “Nass ve Akıl Ölçeğinde Karşılaştırmalı Olarak Vahiy ve Mahiyeti: Zerkeşî ve İbn Haldûn’un Vahiy

Telakkilerinin Mukayesesi” adlı tebliğini sundu. Üçüncü olarak Arş. Gör. Sibel Kaya “Kâdî Abdülcebbar’ın Kur’an Hakkında İhtilafı Bazı Hususlara Yaklaşımı” başlığını taşıyan tebliğini sundu. Oturumun dördüncü tebliği ise Mehmet Fatih Tekin’in sunduğu “Nurettin Topçu Düşüncesinde Akıl-Vahiy İlişkisi” adlı tebliğdi. Son olarak Dr. Djalalitdin Mirzaev ve Shamsiddin Yodgorov’un ortak olarak hazırladığı “The Phenomenon Of Revelation By Hâkim Tirmidhi” başlıklı tebliği, Djalalitdin Mirzaev’in katılmaması sebebiyle Shamsiddin Yodgorov Türkçe olarak sundu.

Sempozyumun birinci oturumunun her üç salonda da aynı zamanlarda sonlanmasıyla on beş dakikalık çay/kahve molası verildi.

II. Oturum:

A salonunun ikinci oturumunda “Doktrin ve Kişi Merkezli Vahiy Anlayışı” başlığı etrafında beş tebliğ sunuldu. Oturum başkanı olması planlanan Doç. Dr. Zübeyir Ovacık’ın programa katılmaması sebebiyle yerine Prof. Dr. Murat Arıcı bu görevi üstlendi. İlk tebliğ Dr. Öğr. Üyesi Serkan Demir’e ait olup “Hanefi Usûlcülere Göre Sünnet-Vahiy İlişkisi ve Bunun Hadis Yorumuna Etkisi” başlığını taşımaktaydı. Demir, Hanefilerin her durumda ve her zaman vahyi dikkate aldıklarını örneklerle açıklayarak konuşmasını sonlandırdı. Ardından sözü “Fârâbî’de Vahiy ve Nübüvvet: İlahi Manaların İnsani Kelimelere Dönüşmesinde Mütelaya Gücünün Rolü” adlı tebliğini sunmak üzere ikinci tebliğci olan Doç. Dr. Ömer Ali Yıldırım aldı. Sürenin kısıtlı olması sebebiyle Yıldırım, Farabî’nin nübüvvet-rüya teorisinin hayvanlara vahyedilmesi meselesini ve hayvanların rüya görüyor olmasını açıklayamadığını söyleyerek sözlerini bitirdi. Üçüncü olarak Doç. Dr. Şenol Korkut “Fârâbî’nin Vahiy ve Nübüvvet Nazariyesinin Felsefi Sistemindeki Bazı Boyutları” adlı tebliğini sundu. Süreye riayet edebilmek için soru sormadığını belirten oturum başkanı, dördüncü olarak Doç. Dr. Veysel Kaya’ya “Âmirî’de Rüya-Vahiy İlişkisi” adlı tebliğini sunması için söz verdi. Kaya, İslam filozoflarının hadislerde rüyanın vahyin bir çeşidi olmasını temellendirdiğini söyleyerek filozoflardan örnekler verdi. Son olarak Doç. Dr. Salih Aydın “Fârâbî’de Felsefenin İnsanî Kılınmış

Milletten Mukaddem Oluşu: Nübüvvet ve Millet İlişkisi” adlı tebliğini sundu. Farabi ile ilgili bazı kavramlara yönelik anlayışları doğru bulmadığını, bunlardan en önemlisinin millet kavramı olduğunu ve din ile millet kavramlarının müteradif gibi anlaşılamayacağını açıklayarak söze başlayan Aydın, tebliğini bazı eserlerinin Farabi’ye ait olmadığı söyleminin yanlış olduğunu sonlandırdı. Tebliğlerin sona ermesinin ardından müzakereye açtı ve bazı tebliğcilere soru sordu. Cevapların alınmasının ardından oturum sonlandırıldı.

Doç. Dr. İsmail Yalçın’ın oturum başkanı olduğu b salonunun ikinci oturumunda “Vahyi Okuma Biçimleri” başlığı altında beş tebliğ sunuldu. İlk olarak Arş. Gör. Dr. Mehmet Zahid Çokyürür “Gramatik ve Semantik İlişki Bağlamında Rahmet Kavramı Üzerinde Bir İnceleme (Araf Suresi 56. Ayet Örneğinde)” başlıklı tebliğini sundu. Ardından “Vahyin Toplumsal Gerçeklikle Karşılaşması Özelinde İslam’ın Kurucu Özne Vasfını Korumasının Tarihsel Dayanakları ve Günümüze Yansımalar” başlıklı tebliğini sunmak üzere sözü Öğr. Gör. Dr. İsa Abidoğlu’na bıraktı. Oturumun üçüncü tebliğcisi ise Arş. Gör. Şeyma Gülsüm Önder idi ve “Göstergebilimsel Analizin Kur’ân Yorumuna Kattığı Zenginlik” adlı tebliğini sundu. Sonrasında Arş. Gör. Hakan Keleş “Erken Dönem Şif-Gulât Fırkalarda Vahiy Algısı” adlı tebliğini sundu. Oturumun son tebliğcisi ise Cengiz Güler’di. O, “Vahiy Telakkisine Ümran Perspektifinden Yaklaşım: İbn Haldun” adlı tebliğini sundu. Tebliğlerin sona ermesinin ardından İsmail Yalçın, kısa bir konuşma yaptı. Vahiy ve mucize kavramlarının insanlığı aşan bir husus olduğunu ve bu sebeple insanların bunları anlamada eksik kalacağını söyleyen Yalçın, bu kavramların peygamberlere mahsus olduğunu ve dolayısıyla bunları kendisine hasreden insanların da yeni bir peygamberlik iddiasında olduğunu belirtti. Bunun da dini dejenere etmeye kapı aralayacağını, dini korumak için vahiy ve mucize kavramlarının korunması gerektiğini açıkladı ve oturumu sonlandırdı.

C salonunda gerçekleşen ikinci oturumda, “Vahiy-Dil İlişkisi” başlığı etrafında beş tebliğ sunuldu. Oturum başkanlığı görevini ise Prof. Dr. Ahmet Kazım Ürün üstlendi. C salonunun üçüncü oturumunda tebliğini sunması planlanan Arş. Gör. Ayşenur Elif

Ünal, talebi üzerine ikinci oturumda Nass-Olgü İlişkisi Bağlamında Nasr Hamid Ebû Zeyd'in (1923-2010) Vahiy Düşüncesi" adlı tebliğini sundu. İkinci olarak Arş. Gör. Ayşe Kutlu "Son Vahiy Olan Kur'ân-İ Kerim'in Anlaşılmasında Cahiliye Şiirinin Rolü Üzerine" isimli tebliğini sundu. Ardından Doç. Dr. Recep Koyuncu kıraat ihtilaflarından bahsettikten sonra bu ihtilaflarla birlikte ayetlerin daha geniş anlamda nasıl anlaşılabilceğini ayetlerden örneklerle açıklayarak "Kıraat İhtilafları Bağlamında Vahiy Olgusunu Yeniden Okumak" başlıklı tebliğini sundu. Dördüncü olarak söz alan Dr. Öğr. Üyesi Fatih Özaktan "Kur'ân'ı Harfî/Literal Tercümenin İmkânı" olarak planladığı konunun muhtevasının fazla olması ve tebliğ süresinin kısıtlı olması sebebiyle tebliğini "İ'câzu'l-Kur'ân Özelinde Kur'ân'ı Harfî-Tefsîrî Tercümenin İmkânı" Olarak daralttığını belirtti. Özaktan'ın tebliğini sunmasının ardından oturum başkanı Kur'an'ı hem mânen hem de lafzen eşsiz olduğunu, edebî seviyenin çok yüksek olduğu bir topluma indigini ve o toplumun da Kur'an'ın belagat açısından üstünlüğünü kabul ettiklerini söyleyerek, zaten zor bir iş olan tercümenin Kur'an için daha da zor hatta müstahil olduğunu belirtti. Ardından sözü "Kur'an'da Vahiy İçerikli Âyetlerin Kıraat Farklılıkları ve Anlama Etkisi" adlı tebliğini sunması için oturumun son tebliğcisi olan Öğr. Gör. Halil İbrahim Üren'e bıraktı. Üren'in tebliğini Kur'an tilavetiyle bitirmesinin ardından oturum Ahmet Kazım Ürün tarafından sonlandırıldı.

Tüm salonlarda ikinci oturumun sonlanmasıyla on beş dakikalık kahve/çay molası verildi.

III. Oturum:

A salonunun üçüncü oturumu, "Vahiy Okuma Biçimleri" başlığı altında başladı. Beş tebliğin sunulduğu oturumda başkanlık görevini Prof. Dr. Süleyman Toprak üstlendi. İkinci oturumun uzaması ve molanın girmesi sebebiyle üçüncü oturumun yirmi dakika geç başladığını belirten Toprak, sürenin dar olması sebebiyle sözü hemen ilk konuşmacıya bıraktı. Oturumun ilk tebliğcisi Prof. Dr. Hüseyin Aydın, "Ehl-İ Sünnet Kelâmının Kurucu Âlimleri Açısından Vahyin Doğası Bağlamında Tarihsel Halku'l-Kur'ân Tartışmaları ve Modern Dönemdeki Anlamı" adlı tebliğini sundu. İkinci olarak Doç. Dr. Mustafa Şentürk "Kerîm Elçi'nin

Sözünü Nasıl Anlayalım” tebliğiyle Kur’an’ın anlaşılacağına dair açıklamalarda bulundu. Ardından Dr. Öğr. Gör. Olcay Kocatürk “Osmanlı Şiirinde Vahiy Kelimesinin Kullanıldığı Anlam ve Bağlamlar” adlı tebliğini sundu. Dördüncü olarak Dr. Öğr. Gör. Duran İvizler “Kur’ân’da Geçen Necm/Nücûm Kelimelerinin Metin İçi Bağlam Karinesi Açısından Analitik Olarak İncelenmesi” başlığını taşıyan tebliğiyle Kur’an’da necm kelimesinin sekiz yerde yıldız, üç yerde vahiy, iki yerde ise gövdesiz bitki anlamında kullanıldığını ve dolayısıyla geçen her necm kelimesini yıldız olarak tercüme etmenin yanlış olduğunu açıkladı. Son olarak Dr. Öğr. Gör. Abdullah Turhan “Tarihsel Veriler Işığında Yönetimle İlgili Ayetlerin Evrensel Okunuşu” başlıklı tebliğini sundu. Ardından oturum başkanı tarafından oturum sonlandırıldı.

B salonunun üçüncü oturumunda “İlham, Vehbi İlim ve Vahiy İlişkisi” başlığı etrafında üç tebliğin sunuldu. Oturum başkanlığı görevini ise Doç. Dr. Yusuf Acar üstlendi. Acar, kısa bir giriş konuşması yaparak konunun suiistimale açık bir konu olduğunu ve ihlasla çalışılması gerektiğini söyledikten sonra ilk tebliği olan Arş. Gör. Dr. Sami Bayrakçı’ya “İlk Dönem Sufilerde Vahiy Algısı: Muhasibi ve İbn Ata Örneği” adlı tebliğini sunması için söz verdi. İkinci olarak Arş. Gör. Hayrunnisa Keklik “Vahiy Alan Kadınlar Bağlamında İlham, Vehbi İlim ve Vahiy İlişkisi” başlıklı tebliğini hazırlamış olduğu slayt eşliğinde sundu. Vahiy alan altı kadından bahsetmeyi planlayan Keklik, vahiy konusuyla ilgili kavramsal çerçeve çizdikten sonra kalan sürede iki tanesinden bahsedebildi. Üçüncü tebliği ise plana göre Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Küçük ve M. Ajmal Hanıf iken, salonda olmamaları ve oturum başkanının da bilgisinin bulunmaması nedeniyle yerine bir sonraki tebliği olan Öskönbay Zuuridinov “Ata Ruhlarıyla Haberleşmenin Manasçılardaki Örneği” adlı tebliğini sundu. Ardından oturum başkanı, Ahmet Küçük ve M. Ajmal Hanıf’i tekrar anons etti ancak hâlâ bulunmamaları sebebiyle oturumu sonlandırdı.

C salonunun son oturumu ise “Akıl-Olgü-Vahiy İlişkisi” başlığı etrafında gerçekleşti. Oturum başkanı Doç. Dr. Hasan Uçar olurken, oturumda toplam dört tebliğ sunuldu. İlk olarak Öğr. Gör. Durgham Manhal Mohammed “الوحي والنُّبوءة بين المتكلمين الفلاسفة” adlı tebliğini

sundu. Arap Diliyle sunulan tebliğin ardından ikinci tebliğci olan Arş. Gör. Aslı Menekşe “Vahye Karşı Deistik İtirazlar -Muhammed Abduh’un Kelamî Yaklaşımı” başlıklı tebliğini sunmak üzere söz aldı. Üçüncü olarak Öğr. Gör. Yasir Amer Ibrahim Alothman “علاقة الوحي بالعقل” adlı tebliğini Arapça olarak sundu. Son olarak Öğr. Gör. Adnan Fakak Alhamd “الوحي القرآني بين الاتجاهات الفكرية الثلاثة: الإسلامي، والحدائوي والاستشراقي،” adlı tebliğini sundu. Planlamada yer alan Aysenur Elif Ünal, bir önceki oturumda tebliğini sunduğu için oturum başkanı oturumu sonlandırdı.

Tüm salonlarda yakın zamanlarda üçüncü oturumun sonlanmasıyla birinci gün sona ermiş oldu ve tüm katılımcılarla birlikte akşam yemeğine geçildi.

Uluslararası Mahiyet ve Hakikat Bağlamında Vahiy Olgusu Sempozyumu 2. Gün

-18 Mart 2022 Cuma-

I. Oturum:

Vahiy Sempozyumunun ikinci günü çevrimiçi olarak devam etti. Oturumlar bir önceki gün olduğu gibi üç farklı salonda eş zamanlı olarak gerçekleştirildi. A salonunda Prof. Dr. Ramazan Altıntaş’ın başkanlığını yürüttüğü “Vahyin Mahiyeti ve Aktarılması” başlıklı ilk oturumda beş farklı konuşmacı tebliğlerini sundu. Tebliğlerin çevrimiçi olarak sunulacağını belirten Altıntaş, katılımcılara ve dinleyicilere teşekkürlerini sunarak vaktin dar olmasından ötürü sözü katılımcılara bıraktı.

İlk olarak “Vahyin Semada Gerçekleştiğini İfade Eden Ayetlerin 7. Yüzyıl Arap Muhayyilesi ve Müteârifesiyle İlişkisi” başlıklı tebliğini sunmak üzere sözü alan Doç. Dr. Emrah Dindi, Kur’an- ı Kerim’de birçok ayette vahyin gerçekleşme yerinin sema olduğunu bildiren ayetlerin bulunduğuna dikkat çekerek bu tür anlatımların bulunma sebebinin metafizik gayb âlemini insan zihnine yaklaştırmak amacıyla mı olduğu yoksa bir somutlaştırma veya mecaz mı olduğu hususundaki tebliğini sundu. Ardından “Vahyin Nüzulünde Ontolojik Birliktelik Sorunu” başlıklı bildirisini sunmak üzere Dr. Öğr. Üyesi Mahmut Ayyıldız söz aldı ve tebliğinde

vahyin nüzul keyfiyetini mercek altına alarak vahyin öznesi ile nesnesi arasındaki farklılıkları ele aldı. Oturumun üçüncü konuşmacısı olan Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Faruk Güney, “Klasik Evren Tasavvurunun Bir Yansıması Olarak Vahyin Dünya Semasına İndirilmesi” başlıklı tebliğini sundu. İnzal keyfiyetine dair anlatılarda üzerinde durulmayan bir konu olan “dünya seması” veya “en yakın gök” olarak ifade edilen meçhul yerin neresi olduğu konusunda kendi görüşünün klasik evren tasavvurundaki “Ay Feleği” olduğunu belirten Güney, tebliğinin temel konusunun da esasen bu olduğunu söyleyerek tebliğini sonlandırdı. Kendilerine verilen süreye riayet etmeye çalışan konuşmacılar aralıksız olarak tebliğlerini sunmaya devam ettiler. Güney’in ardından sözü alan kişi Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Nermin Aksakal oldu. Konuşmasına kendini tanıtarak başlayan Aksakal, “Kur’an’ın Levh-i Mahfuz’daki Varlık Boyutu” başlıklı tebliğini hazırlamış olduğu slayt sunumu üzerinden dinleyicilere aktardı. Levh-i Mahfuz ifadesinin geçtiği ayeti farklı erken dönem tefsirlerinden karşılaştırmalı olarak aktaran tebliğci, sonuç olarak Kur’an’ın Levh’de yazılı olduğu halinin de Arapça olarak kayıtlı olduğunu söylemeye yönelik engel bir durum olmadığını ifade ederek sunumunu sona erdirdi. Birinci oturumda son olarak tebliğ sunan kişi ise “Kur’an’ın Orjini Bağlamında Levh-i Mahfuz ve Beytü’l-İzze” başlıklı tebliği ile Dr. Öğr. Üyesi Faruk Gün oldu.

Tebliğlerin sona ermesinin ardından sempozyumu izleyen diğer katılımcılar tebliğ sunan kişilere sorularını ilettiler ve Ramazan Altıntaş’ın teşekkür konuşması ile ilk oturum A salonunda sona ermiş oldu.

B salonunda Doç. Dr. Musa Erkaya’nın başkanlığını yürüttüğü oturumda beş farklı katılımcı tebliğlerini sundu. Vahiy- Sünnet İlişkisi ana başlığında tebliğlerin sunulduğu oturumda “Ülkemizde Sünnet-Vahiy İlişkisi Konusundaki Tartışmaların ve Görüşlerin Analizi” başlıklı tebliği ile ilk konuşmacı Prof. Dr. Saffet Sancaklı olurken onun ardından sözü alan Dr. Öğr. Üyesi Hamdi Türkoğlu ““Bana Arz Olundu” İfadesinin Hadisler Vahiy midir? Değilse Nedir?” Başlıklı tebliğini sundu. Değerlendirme cümlelerini daha sonra alacağını belirten Musa Erkaya, sürenin kısıtlı olmasından ötürü sözü Dr. Öğr. Üyesi Emine Erdoğan Marsak’a devretti. “Bilgi

ve Varlık Kaynağı Olan Kur'an Vahyinin İnsanlara Hitabında Hz. Peygamber'in "Vasıta Olması" Üzerine Bir Mülâhaza" başlıklı tebliğini sunan Marsak'ın ardından oturum Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Cengiz'in "Erîke Hadisi Olarak Bilinen "Bana Kur'ân ve Onunla Birlikte Misli Verildi..." Rivayetine Usûlî Yaklaşımlar" başlıklı tebliği ile devam etti. Konuşmasında özellikle son iki yüzyılda sünneti anlama noktasında bazı çevrelerin bilinçli ya da bilinçsiz olarak ihmalkâr davrandığını belirten Cengiz, bu tür yaklaşımların isabetsiz olduğuna dikkat çekerek bütüncül bakış açısı olmaksızın şer'î metinler üzerinde sahih bir anlama ulaşılamayacağını belirtti. Oturumun son konuşmacısı ise "Sünnetin Kaynağı/ Sünnet Vahiy İlişkisi" başlıklı tebliği ile Öğr. Gör. Dr. Cemil Cahit Mollaibrahimoğlu oldu.

Konuşmacıların ardından Musa Erkaya, sünnetin reddinin Kur'an'ın reddi olduğu şeklindeki görüşlerini dile getirerek katılımcılara ve dinleyicilere teşekkür etti. Birinci oturum B salonunda da bu şekilde sona ermiş oldu.

C salonunda ise Doç. Dr. Osman Zahid Çifçi'nin oturum başkanlığını yürüttüğü sempozyum, beş kişinin tebliğlerini sunması ile gerçekleşti. Oturumun ana başlığı "Kişi Merkezli Vahiy Anlayışı" iken ilk olarak Prof. Dr. Celal Büyük tarafından "Willfred Cantwell Smith'de Vahyin Niteliği Sorunu" başlıklı tebliğ sunuldu. Sempozyum Doç. Dr. Güldane Gündüzöz'ün tebliği ile devam ederken üçüncü konuşmacı Dr. Abdurrahman Aydın tarafından "Hak Dini Kur'an Dili Çerçevesinde Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın Vahiy Anlayışı" başlıklı tebliğ sunuldu. Elmalılı'nın felsefi bir alt yapısının olduğunu söyleyen Aydın, İslam'a yapılan saldırıların da felsefi alt yapıya sahip olduğunu belirterek Elmalılı tefsirinin vahyin mahiyeti ile ilgili farklı bir bakış açısına sahip olduğunu söyledi. Oturumun dördüncü konuşmacısı olan Dr. Gülnur Külünkoğlu "XX. Yüzyıl Başlarında İslam Vahyinin Savunusu -Reşîd Rızâ'nın Vahiy Anlayışı-" başlıklı tebliğini sunduktan sonra son katılımcı olan Dr. Mehmet Furkan Ören'in "Modernite, Hakikat ve Vahiy: Thomas Bauer Çerçevesinde Bir Değerlendirme" başlıklı tebliği sunuldu. Osman Zahid Çifçi'nin katılımcılara teşekkür etmesi ile ilk oturum sona ermiş oldu.

II. Oturum:

Saat 11.00' da başlayan ikinci oturum A salonunda "Vahyin Mahiyeti ve Aktarılması" ana başlığında devam ederken, oturum başkanı Prof. Dr. Sefa Bardakçı tarafından katılımcıların takdim edilmesi ile sempozyum başlatıldı. Beş farklı katılımcı tarafından tebliğlerin sunulduğu oturum, ilk olarak Dr. Öğr. Üyesi Ersan Özten'in "Şura-51 Bağlamında Vahiy Olgusu" başlıklı tebliği ile başladı. Konuşmasında söz konusu ayette vahyin farklı bir anlamaya imkân sağlayıp sağlayamayacağını irdeleyen Özten'in ardından ikinci konuşmacı olan Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Hümeysra Koç tarafından "Bir Değer Taşınması Açısından Vahiy" başlıklı tebliğ sunuldu. Hazırlamış olduğu slayt sunumu üzerinden sunumunu yapan Koç, Allah'ın bizatihi değer sahibi olduğunu söyleyerek insanın da hem bir değer varlığı olduğunu hem de değer belirleyen varlık olduğunu ifade etti. Bu bağlamda Allah- insan iletişimi açısından vahyi incelediğimizde bu iletişimin değer üzerine kurulu olduğunu söyleyerek tebliğini sona erdirdi. Diğer bir katılımcı olan Dr. Nurgül Bulut ise "Tanrı- İnsan İletişimi: Vahyin Pedagojik Boyutu" başlıklı tebliğini sundu. Oturumun dördüncü katılımcısı olan Arş. Gör. Dr. Hatice Avcı'nın Allah- İnsan iletişimine yönelik Şura Suresi 51. Ayetine yapmış olduğu bir değerlendirme ile sözü Şerife Özketen aldı. Özketen'in "İlahi Dinlerde Vahiy- Cinsiyet-Nübüvvet" başlıklı tebliğini sunması ile oturum başkanı katılımcılara teşekkür ederek oturumu sonlandırdı.

B salonunda "Vahiy- Sünnet İlişkisi" ana başlığındaki ikinci oturumun başkanlığını Prof. Dr. Recep Tuzcu üstlendi. Katılımcıları ve dinleyicileri selamlayarak söze başlayan Tuzcu, katılımcıları takdim etti. Tebliğ sunacak katılımcılar arasında olan Karimov Jamoliddin'in önceki gün sunumunu gerçekleştirdiğini ve dolayısıyla bu oturumda tebliğ sunmayacağını belirten Tuzcu, ilk sırada bulunan Öğr. Gör. Dr. Mahmut Muhammet Özdemir'e söz hakkı verdi. "Vahiy- Sünnet İlişkisi Bağlamında Şibh-i Vahiy" başlıklı tebliğini sunan Özdemir, şibh-i vahiy kategorisinde değerlendirilen sünnetleri vahye benzerliğini, vahyin hakikati ve mahiyeti bağlamında ele alan sunumunu gerçekleştirdi. Oturumda dördüncü sırada yer almasına rağmen Dr. Shayk Shoayb Ahmed'in

gecikmeli olarak katılması üzerine ikici olarak tebliğ sunan katılımcı Dr. Süreyya Ahmed oldu. Hz. Aişe'nin evliliği etrafındaki itikadi dayanaklar üzerinden bir sunum gerçekleştiren Ahmed, sunumunu Arapça olarak yaptı. Oturumun son katılımcısı Shayk Shoayb Ahmed oldu. "Is The Sunnah Wahy?" başlıklı tebliğini İngilizce olarak sunan Shoayb Ahmed ile birlikte ikinci oturum burada sona ermiş oldu.

C salonunda ikinci oturum "Kişi Merkezli Vahiy Anlayışı" ana başlığında açılırken, oturumun başkanlığını Doç. Dr. Muhammed Ersöz yürüttü. Katılımcılara kısaca kendini tanıtarak başlayan Ersöz, tebliğcileri takdim etti. Oturumda beş kişi tebliğ sunarken ilk olarak Prof. Dr. Soner Gündüzöz "Taha Abdurrahman'ın Vahyin Tevili ve İlâhî Nassın Tercümesine Dair Önerisi Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme" başlıklı tebliğini sundu. Taha Abdurrahman'ın bilgi üretim modeli ile vahyin gelişi veya mahiyeti arasında yakın bir ilgi olduğuna dikkat çeken Gündüzöz'ün ardından sözü alan Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin Nas Arapça bir sunum yaptı. Oturumun üçüncü konuşmacısı olan Dr. Öğr. Üyesi Ramazan Tarık "Şüyûhu'l-Ezher'den Şeyh Mustafa Abdürrâzık'ın (Ö. 1947) Eserlerinde Vahiy Olgusu" başlıklı tebliğini sundu. Sunumunda çalışmaya konu olan Şeyh Abdürrâzık'ın biyografisi ve ilmi çalışmalarına ağırlık veren Tarık'ın ardından sözü alan Dr. Öğr. Üyesi Sevcan Öztürk ise "Dini Bilginin Yegâne Temeli Olarak Vahiy: Karl Barth'ın Teolojik Epistemolojisi Üzerine Bir İnceleme" başlıklı tebliğini sundu. Modern Hristiyan felsefesi ve teolojisinin önde gelen isimlerinden olan Karl Barth üzerinden bir incelemede bulunan Öztürk, Barth'a göre Tanrı'yı bilmenin anlamı, Tanrı'nın bilgisinin mahiyeti ve Tanrı'nın ne ölçüde bilinebileceğine ilişkin tartışmaları inceleyerek sunumunu tamamladı. Oturumun son katılımcısı "Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi Düşüncesinde Mucize- Vahiy İlişkisi" başlıklı tebliği ile Dr. Sadık Tanrıku oldu. Tebliğinde Kelam ilmi açısından kırılma dönemi sayılan on dokuzuncu yüzyılda Mısır'da bulunan Mustafa Sabri Efendi'nin mucize meselesine bakışını değerlendiren Tanrıku, Şeyhülislam'ın mucize-vahiy ilişkisini tanımlayıcı bir üslupla sundu. Tebliğin ardından ikinci oturum sona ermiş oldu.

III. Oturum:

“Vahiy Telakkileri” ana başlığında devam eden sempozyomun üçüncü oturumu A salonunda saat 14.00’da başladı. Oturum başkanı Prof. Dr. İbrahim Coşkun katılımcıları selamlayarak söze başladı ve tebliğ başlıklarını takdim etti. “Kitab-ı Mekkûn Kavramı Üzerine Bir İnceleme” başlıklı tebliği ile ilk tebliğci Arş. Gör. Sümeyye Saygın oldu. İlgili ayetin bağlamından uzaklaştırılmadan incelenmesi gerektiğine dikkat çeken Saygın, ayette kastedilenin fizikî olarak Mushaf’a dokunmak anlamına gelmediğine yönelik düşüncelerini aktararak sunumunu tamamladı. İkinci sırada yer alan tebliğci ise Ahmed Sa’d İbrahim Abdurrahman Osman oldu. Arapça olarak sunumunu gerçekleştiren Sa’d’ın ardından tebliğ sunması beklenen Jo’raev Ulug’beg Boxadırovich oturuma katılım sağlayamadığından dolayı oturum başkanı sözü Ahmed Sa’d İbrahim Abdurrahman Osman Ersin Kabakçı’ya devretti. “Müslümanların Vahiy Telakkilerinin Batılı Ansiklopedilerdeki İzdüşümleri” adlı tebliğini, hazırlamış olduğu slayt sunumu üzerinden dinleyicilere aktaran Kabakçı, yabancı ansiklopedilerden derlemiş olduğu vahiy telakkilerini karşılaştırmalı bir şekilde sunarak tebliğini tamamladı. Oturumda beşinci ve son olarak söz hakkı alan Abdülaziz Yaxshılıkov “Vahiyning Sababi Nuzulga Bog’Liqligi Tahlili” başlıklı tebliğini Arapça olarak sundu ve oturum başkanının teşekkür etmesi ile üçüncü oturum burada sona ermiş oldu.

B salonunda gerçekleşen üçüncü oturumun başkanlığını Prof. Dr. Halit Çalış üstlendi. “Doktrin-Mezhep” ana başlığında yürütülen oturumda ilk tebliğ sunan kişi Doç. Dr. Fatih Orhan oldu. “Hanefi Doktrininde Sünnetin Hem Vahiy Hem de İçtihat Kaynaklı Kabul Edilmesi” başlıklı tebliğini sunan Orhan, Hz. Peygamber’in (sav) dini konularda içtihat etmesinin imkân ve cevazı, Hz. Peygamber’in (sav) içtihatlarının mahiyeti ve Hanefî usûlcülerin vahiy anlayışları şeklindeki üç ana başlık etrafında şekillendirdiği sunumunu yaptı. İkinci olarak, vahyin anlaşılmasında anahtar kavramlardan biri olan te’vil kavramının fıkıh usulünde ne şekilde ele alındığına değindiği “A Linguistic Analysis Of A Key Term In Understanding Wahy (Revelation) Tahwil Within The Islamic Legal Discourse”

başlıklı tebliğini sunmak üzere Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Topal söz aldı. Tebliğin ardından Halit Çalış, konu ile ilgili birkaç noktaya dikkat çektikten sonra oturumun üçüncü tebliğcisine sözü devretti. “Hanefi Mezhebinde İbadet Dili Tartışmaları ve Vahyin Mahiyeti” başlıklı tebliğini sunan Arş. Gör. Dr. Hasan Kayapınar, Hanefi mezhebinin önde gelen âlimlerinin konuyla ilgili görüşlerini karşılaştırdı. Birbiriyle irtibatlı bu görüşlerin, vahyin kelim-ı nefsi ve kelim-ı lafzî ayrımı düzleminde ele alınarak tahlil edilmesi gerektiğini savunan Kayapınar’ın ardından sözü Doç. Dr. Hüseyin Maraz aldı. Kur’an Lafızlarına Stilistik Yaklaşım: Vâsıl bin Ata Örneği” konulu tebliğini sunan Kayapınar’ın ardından oturumun son tebliğcisi Dr. Muhammed Alnaffar vahiy ile siyaset arasında kelim ve usûl perspektifinden bakıldığında nasıl bir ilişki olduğunu açıkladığı tebliğini Arapça olarak sundu. Oturum başkanı Halit Çalış’ın konuya dair eklemeleri ve teşekkür konuşması ile üçüncü oturum B salonunda da bu şekilde sona ermiş oldu.

C salonunda üçüncü oturum saat 14.00’da “Kişi Merkezli Vahiy Anlayışı” ana başlığı altında başlarken, oturum başkanlığını Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Gökalg yürüttü. Toplamda dört kişinin tebliğ sunduğu oturumun ilk konuşmacısı “Vahyin İspatına Dair Yeni Bir İddia- Teklif Olarak Muhammed Ferid Vecdi’nin Ruh Çağırma, Hipnotizma ve İspirtizma” adlı tebliği ile Sadık Tanrıkulu oldu. İkinci olarak Prof. Dr. Hatice Arpaguş “Modern Dönem Vahiy Teorisi ve Dayanakları Fazlur Rahman Örneği” başlıklı tebliğini sundu. Modern dönemde yeni bir vahiy teorisi ortaya koymaya yönelik ilk isimlerin başında yer almasından ötürü Fazlur Rahman üzerinden konuyu açıkladığını söyleyen Arpaguş’un ardından sözü alan kişi Dr. İzzet Gülaçar oldu. İbn Sinâ’nın nübüvvet anlayışını ele aldığı “İbn Sînâ’da Sosyo-Politik Bir İhtiyaç Olarak Nübüvvet” başlıklı tebliğini sundu. C salonunda üçüncü oturumun son katılımcısı Dr. Öğr. Üyesi Selahattin Aydemir idi. “Sünnetin kaynağının Allah Olduğu görüşü bağlamında vahiy anlayışı -İbn Hibbân özelinde-” başlıklı tebliğini sunan Aydemir’in ardından Hüseyin Gökalg’in teşekkür etmesi ile oturum sona erdi.

IV. Oturum:

Sempozyumun A salonunda dördüncü oturum saat 15.30'da başladı. "Epistemoloji/ Mantık/ Felsefe" ana başlığındaki oturumda beş kişi tebliğini sunarken, başkanlığını Doç. Dr. Ömer Ali Yıldırım yürüttü. Planlamaya göre ilk tebliğci Prof. Dr. Bayram Ali Çetinkaya iken, onun canlı yayına geç katılması sebebiyle ikinci sırada yer alan Doç. Dr. Hasan Tanrıverdi'nin "Vahyin ve Kutsal Kitapların Oluşumunda Dinî Tecrübenin Rolü" başlıklı tebliği ile oturum başlamış oldu. Tebliğinde kişi merkezli vahiy anlayışının teolojik ve felsefi açıdan ne gibi problemlere neden olabileceğini inceleyen Tanrıverdi'nin ardından yayına katılan Çetinkaya ile oturum devam etti. "İhvân-ı Safâ Düşüncesinde Vahyin Sembolik ve Batınî Yorumu- Dinsel Metinlerin Yorumlanma Tekniği-" başlıklı tebliğini sunan Bayram Ali Çetinkaya'dan sonra sözü Dr. Öğr. Üyesi Remziye Selçuk aldı. "Mantık İlmi Çerçevesinde Delil ve Naklî Deliller Bağlamında Vahiy" başlıklı tebliğini sunan Selçuk, nakli delillerin kesinlik kazanması için dinî kaynaklarda kesin ve doğru karşılığının bulunmasına dikkat çekerken Gazzâlî üzerinden örnekler vererek sunumunu tamamladı. Oturumun dördüncü sırada yer alan katılımcısı "Vahyin Ontolojik Temeli" başlıklı tebliği ile Dr. Tuğba Günel oldu. Tebliğini slayt üzerinden sunan Günel, vahyin zihinde oluşmasının imkânı bakımından felsefe ve kelam karşılaştırması yapmayı hedeflediğini ifade ederek söze başladı. Mütehayyile ve kalb kavramlarını ihtiva eden sunumunun ardından oturum başkanı sözü "ماهية ارتباطية الإدراك العقلي والإدراك النقلية دراسة إبستمولوجية" başlıklı tebliğini sunması için son katılımcı olan Dr. Abdülkerim Bellil'e verdi. Sunumunu Arapça olarak yapan Bellil'in ardından A salonunda dördüncü oturum sona ermiş oldu.

B salonunda Prof. Dr. Yusuf Doğan'ın başkanlığını yapmış olduğu dördüncü oturumun ana başlığı "Vahyi Okuma Biçimleri" idi. Oturum ilk olarak Muhammet Tarakcı'nın "Hristiyanlıkta Vahiy- Peygamber İlişkisi ve Kutsal Metinlerin Oluşumu" başlıklı tebliği ile başladı. Yaklaşık on beş dakikalık sunumunun ardından sözü alan kişi Prof. Dr. İbrahim Kutluay oldu. "Oryantalistlerin Kur'ân Vahyine Dair Görüşlerinin Değerlendirilmesi" adlı tebliğini hazırlamış olduğu slayt üzerinden katılımcılara aktaran Kutluay,

Hız. İsa'nın almış olduğu vahiy ile Hız. Muhammed'in almış olduğu vahiy karşılaştırarak dinleyicilere aktardı. Oryantalistlerin Kur'an vahiy konusundaki İslâm'a aykırı görüşlerini değerlendirdiği tebliğinin ardından tebliğ sunan Doç. Dr. Recep Demir'in konusu ise "Tarihselcilik ve Kur'an'ın Lafız -Mana Olarak Ayrılığı Teorisi" oldu. Kur'an-ı Kerim'in lafız olarak kime ait olduğu noktasında Zerkeş'nin el- Burhan adlı eserinde zikrettiği görüşlere yer veren Demir, tebliğinde tarihselciliğin de üzerinde durarak konuyu açıkladı. Oturumun dördüncü katılımcısı olan Dr. Öğr. Üyesi Akif Dursun, "Kadının Nafaka Sorumsuzluğu Bağlamında Vahyin Evrenselliği Meselesi" başlıklı tebliğini sundu. Kur'an ayetlerinin evrensel olduğuna dikkat çeken Dursun, nafaka konusu özelinde durumu değerlendirerek her dönem ve toplum için hükümlerin evrensel olduğunu belirterek tarihsel olamayacağını söyledi. Oturumda son olarak "Vahiy Kavramı Üzerine Etimolojik- Semantik Bir Analiz Değerlendirmesi" başlıklı tebliği ile sunum yapan kişi Dr. Öğr. Üyesi Osman Arpaçukuru oldu. Vahiy kelimesinin ne anlamlara geldiğini ele aldığı "Vahiy kavramı üzerine etimolojik-semantik bir analiz denemesi" başlıklı tebliğini sunan Arpaçukuru, cahiliye dönemi şiirlerinde vahiy kelimesinin nasıl kullanıldığına dair örnekler vererek Kur'an-ı Kerim'de toplamda 78 farklı yerde vahiy kelimesinin geçtiğini de belirtti. Son tebliğcinin sunumunun da bitmesiyle oturum sona ermiş oldu.

C salonunda Prof. Dr. Mithat Eser'in başkanlığını yürüttüğü "Farklı Fırkalarda Vahiy Anlayışı" başlığını taşıyan dördüncü oturum, Doç. Dr. Ali Çoban'ın "Ekberî Düşüncede Ümmetlerin İstidâdı ve Vahiy İlişkisi" başlıklı tebliğini sunmasıyla başladı. Allah Teâla'nın Peygamberleri hangi bilgilerle donattığına dair görüşleri zikreden Çoban, her peygamberin risâletinin, ümmetinin istidâdı ile uyumluluk gösterdiğine yönelik görüş beyan etti. İkinci sırada yer alan Doç. Dr. Maksut Çetin "Vahyin Geliş Şekli ve Kadiyaniliğin Oluşumuna Etkisi" başlıklı tebliğini sundu. Kadiyaniliğin Hindistan'da kurulan dini bir hareket olduğunu belirten Çetin, bu hareketin kurucusu olan Mirza Gulam'a göre, Allah'ın rüya, keşif ve ilham yoluyla gönderdiği vahiy hem peygamberlere hem de başkalarına nasip olabileceğini belirtti. Kendisini müceddit, mehdi ve mesih gibi sıfatlarla beraber Peygamber olarak da gören

Gulam'ın Allah'ın mürsillik sıfatının kesilmediğine yönelik görüşlerini aktaran Maksut Çetin'in ardından üçüncü olarak Dr. Öğr. Üyesi Rami İbrahim Mahmut "İsmaililerde Vahiy Anlayışı" başlıklı tebliğini sundu. Oturumun dördüncü sırada yer alan katılımcısı Dr. Öğr. Üyesi Güven Ağırkaya "İbazi Tefsirlerde Vahiy Telakkisi" adlı tebliğinde İbazilerin Haricilerin Ehl-i sünnete en yakın grubu olduğunu belirtti. Fakat itikadi meselelerde özellikle de halku'l- Kur'an ve rü'yetullah gibi konularda Mutezile ile benzerlik arz ettiklerini de söyleyerek İbazi doktrininde vahiy telakkisinin tespitine yönelik bir sunum gerçekleştirdi. Oturumun son konuşmacısı "İsmâilî Doktrinde Zâhir-Bâtın Vahiy Anlayışı" başlıklı tebliği ile Arş. Gör. Ayşe Gül Yaka oldu. Tebliğlerin sona ermesinin ardından oturum başkanı Mithat Eser katılımcılara teşekkür ederek oturumu sonlandırdı.

V. Oturum:

Sempozyumun beşinci oturumu A salonunda "İslam Kelamcılarının Vahiy Anlayışı" ana başlığında gerçekleştirildi. Saat 17.00'da başlayan oturumun başkanlığını planlamada yer alan Prof. Dr. Hüseyin Aydın'ın yerine Prof. Dr. Hulusi Aslan yürüttü. "Kelamcıların Allah Hakkındaki Müteşabihleri Tevil Yöntemi" başlıklı tebliği ile ilk olarak Prof. Dr. Recep Ardoğan sunumunu yaptı. Naslarda var olan lafızların anlam bakımından zengin bir içeriğe sahip olduğuna değinen Ardoğan, te'vile başvururken lafızların muhtemel manasını gözetmenin gerekliliğine de vurgu yaptı. Tebliğinde Kelamcıların bu tür ayetleri te'vil ederken nasıl bir yol izlediklerini anlatan Ardoğan'ın ardından Doç. Dr. Kılıç Aslan Mavil "Kelâm Sıfatı Bağlamında Vahyin Tanrısallığı Sorunu" başlıklı tebliğini sundu. Oturumun üçüncü konuşmacısı Arş. Gör. Recep Yartaşı "Abdülkâhir El-Cürcânî'nin Nefsî Kelâm Savunusu Ve Mu'tezilî Yöntem Eleştirisi" adlı tebliğini hazırladığı slayt üzerinden katılımcılara sundu. Yaklaşık on beş dakika süren sunumun ardından sözü Arş. Gör. Mustafa Bal aldı. "Mu'tezile'nin Kelamullah Anlayışında Yaklaşım Farklılıkları" başlıklı tebliğini sunan Bal, Mu'tezile mezhebinin vahiy hakkındaki anlayış çeşitliliğini esas alan bir sunum gerçekleştirdi. Son olarak sözü alan Arş. Gör. Salih Tuna "Lafız ve Mana İkileminde Vahyin Mahiyeti:

Şehristânî'nin "Kelâm-ı Nefsî" Telakkisi" başlıklı tebliğini sundu. Oturum başkanı Hulusi Aslan'ın konuya katkıları ile beşinci oturum A salonunda sona ermiş oldu.

B salonunda eş zamanlı olarak yürütülen sempozyumun beşinci oturumu "Dil, Kıraat ve Tefsir" ana başlığı altında devam etti. Oturumun başkanlığını Doç. Dr. Mehmet Kaya yürütürken toplamda altı kişi tebliğ sundu. Doç. Dr. Mustafa Keskin ile başlaması planlanan oturum Keskin'in gecikmesi neticesinde Doç. Dr. Vezir Harman ile başladı. "Arapça ve Yedi Harf Üzere İndirilmesi Bağlamında Kur'an'ın İnzalinin Keyfiyeti" başlıklı tebliğini sunan Harman, Kur'an'ın yedi lehçe ile indirildiğini kabul etmek, Kur'an'ın sadece mana olarak değil, lafız olarak indirildiğini itiraf etmek anlamına geleceğini belirterek ilahi manaların, Allah tarafından farklı dillerde ve lehçelerde indirilmesinin ilahi bir tercüme olarak değerlendirilebileceğini söyledi. İkinci olarak "Arap Dili Bakımından Kur'an'da İrab Olgusu ve Kural Dışı Bazı Harekelerin İncelenmesi" başlıklı tebliğini sunan Doç. Dr. Mustafa Keskin, sunumunda Kur'an'da yer alan bazı hareketlerin kural dışı kullanılmasının arka planına dair bir değerlendirme yaptı. Bu tür kullanımların delalet ettiği manalardaki hikmetler üzerinde bazı mülahazalar ortaya koyan Keskin'in ardından sözü Dr. Kahraman Bulgurcu devraldı. "Rivayetler Işığında Vahyin İlk Muhatabı Sahâbe Neslinin Kur'an-ı Kerim'i Öğrenme ve Öğretme Konusundaki Rolü" başlıklı tebliğini sunan Bulgurcu, ayetlerden ve hadislerden örnekler vererek sahabenin Kur'an'ı öğrenme ve onu yayma yolundaki çabalarını dile getirdi. Oturumun dördüncü katılımcısı Arş. Gör. Muhammet Lütfü Tatlısu oldu. "Kıraat Farklılıklarına Kur'an'ın Vahiy Keyfiyeti Tartışmaları Açısından Bakış" başlıklı tebliğini sunan Tatlısu'nun ardından Dr. Öğr. Üyesi Faima İsrafilova "Vahiy-Şeriat" adlı tebliğini sundu. Sempozyumun beşinci oturumundaki son katılımcı Arş. Gör. Fatıma Betül Kadağ oldu. "Vahyin Arap Dilinin Gelişimine Katkıları" başlıklı tebliğinde Kadağ'ın Kuran lafızlarının doğru anlaşılmasının, dildeki bozulmaların giderilmesi ve bu doğrultuda dil kurallarının daha belirgin hale getirilmesi amacıyla lügat, sarf, nahiv ve belagat gibi ilimlerin ortaya çıktığını ve Kuran eksenli birçok ilim dalının meydana geldiğini belirtmesinin ardından oturum sona erdi.

C salonunda “Kişi Merkezli Vahiy Anlayışı” başlığı altında yürütülen sempozyumda altı tebliğ sunuldu. Oturumun başkanlığı görevini üstlenen Doç. Dr. Mustafa Özgen katılımcıları takdim ettikten sonra sözü Doç. Dr. İsmail Bulut’a devretti. “Muhammed Ferid Vecdi’nin (Ö.1954) Vahiy Anlayışı” başlıklı tebliğini sunan Bulut’un ardından Dr. Öğr. Üyesi İsmail Metin “Fransız Oryantalistlerin Vahiy Tasavvuru: Regis Blachere Örneği” başlığındaki tebliğini sundu. Batılı oryantalistlerin vahiy ürünü Kur’an-ı Kerim’e ve Hz. Peygamber’e karşı olumsuz ve önyargılı bir tavır içinde yaklaştığını ifade eden Metin’in ardından program Özbekistanlı İxtiyor Abdurahmanov’un “İmom Moturidiyning “Ta’vilot Al-Qur’an” Asarida” başlıklı tebliğiyle devam etti. Özbekçe olarak sunumunu tamamlayan Abdurrahmanov’un ardından Inam Alhak “فكر أحمد خان عن الوحي دراسة تحليلية” başlıklı tebliğini Arapça olarak sundu. İki katılımcının daha sunum yapması beklenirken katılım göstermediklerinden dolayı oturum dört kişinin tebliğ sunması ile sona ermiş oldu.

VI. Oturum:

A salonunda altıncı oturum saat 18.30’da başladı. Oturum başkanı Prof. Dr. Kamil Güneş olması planlanırken kendisinin katılamaması üzerine başkanlık görevini Dr. Cemal Kalkan yürüttü. Normal şartlarda beş farklı katılımcının tebliğ sunması beklenirken son anda iki kişinin mazeret belirtmesi ve diğerlerinin de daha önceki oturumlarda tebliğlerini sunmaları sebebiyle yalnızca Arş. Gör. Süleyman Şahin ve Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Küçük tebliğlerini sundular. Aslında ilk gün yüz yüze olarak tebliğini sunması beklenen Ahmet Küçük ikinci gün katılım gösterdi. Katılımcılara önceki oturumun uzaması sebebiyle çok fazla vaktin olmadığını hatırlatan Cemal Kalkan sözü ilk olarak Ahmet Küçük’e verdi. Mohammad Ajmal Hanif ile hazırlamış olduğu “Tefsir ve Tasavvuf Kaynaklarında Vayhin Keyfiyeti ve Devamlılığı Hususundaki Tartışmalar” başlıklı tebliğini sunan Küçük, tefsir ile tasavvuf disiplinleri arasında bir ilişki kurularak vahiy konusunda değerlendirme yaptı. Kendisine verilen on dakikalık süreyi oldukça aşan Küçük, tebliğini sunduktan sonra oturum başkanı sözü ikinci olarak Arş. Gör. Süleyman Şahin’e verdi. “Vahyin Mahiyeti

Bağlamında Hükümün Neliği” başlıklı tebliğini sunan Şahin, Vahyin mahiyetinin hüküm teorisinin oluşmasındaki etkisini ortaya koyma adına usulcülerin hüküm kavramına nasıl anlam yüklediklerini ele aldı. Tebliğlerin sunulmasının ardından sözü alan oturum başkanı Cemal Kalkan, sempozyum düzenleme kurulu başkanı ve Fakülte Dekanı Prof. Dr. Ramazan Altıntaş’a, Fakülte Öğretim Üyesi ve Sempozyum Koordinatörü Dr. M. Raşit Akpınar’a, Dr. Mustafa Yüceer’e, Arş. Gör. Furkan Çakır’a ve Arş. Gör. Mustafa Üngör’e özellikle teşekkür etti. İki gün boyunca tebliğlerini sunan tüm hocalara ve dinleyicilere de teşekkür eden Kalkan oturumu burada sonlandırmış oldu.

B salonunda altıncı oturum Prof. Dr. Seyit Avcı’nın başkanlığında düzenlendi. “İlham, Vehbi İlim ve Vahiy” ana başlığında düzenlenen oturumda dört farklı katılımcı tebliğlerini sundu. İlk olarak Prof. Dr. Mahmut Çınar “Peygamberi Diğer İnsanlardan Ayıran Bir Özellik Olarak Vahiy ve İlhamdan Farkı” başlıklı tebliğini sundu. Sunumunda peygambere gelen vahiy ile diğer insanlara geldiği iddia edilen ilahi bilgi arasındaki farkları ortaya koymaya çalışan Çınar’ın ardından ikinci olarak Dr. Öğr. Üyesi Selami Yalçın sözü devraldı ve “Gazzâlî’ye Göre Levh-İ Mahfûz ve Onun Vahiy ve İlhamın Kaynağı Oluşu” başlıklı tebliğini sundu. Araştırmasında Gazzâlî’nin “Levh-i Mahfûz”, “vahiy”, “ilhâm”, “keşf” ve “rüya” ile ilgili yazdıklarını tarayarak nasıl bir sonuca ulaştığını ortaya çıkaran Yalçın, araştırması sonucunda Gazzâlî’nin kelâmî ve tasavvufi bir bakış açısıyla vahiy, ilham, keşf ve rüya bağlamında Levh-i Mahfûz’u bilginin kaynağı olarak ele aldığını ifade etti. Oturumun üçüncü katılımcısı “Subhî Es-Sâlih’e Göre Vahiy İlham Ayrımı” başlıklı tebliği ile Arş. Gör. Aziz Karabulut olurken son olarak “Maddi Varlıktan Manevi Temizliğe: Kuşeyrî’nin Düşüncesinde Zekâtın İşari Yorumu” başlıklı tebliğini sunarak Dr. Öğr. Üyesi Yakup Pekdoğru ile oturum B salonunda da sona ermiş oldu.

İlk gün yüz yüze ikinci gün ise çevrimiçi olarak düzenlenen Mahiyet ve Hakikat Bağlamında Vahiy Olgusu sempozyumunun tüm oturumlarının tamamlanması ile kapanış konuşması gerçekleştirildi. Tebliğ sunan katılımcılara, dinleyicilere, basın mensuplarına, düzenleme komitesine ve sempozyumda emeği

geçen öğrencilere teşekkür eden sempozyum koordinatörü Dr. M. Raşit Akpınar, sözü Fakülte Dekanı Prof. Dr. Ramazan Altıntaş'a sonuç bildirgesini takdim etmek üzere devretti. Vahyin mahiyetinin İslam telakkisine doğrudan etki etme potansiyeline sahip olduğunu belirten Altıntaş, vahiy konusunun oldukça hassas bir konu olduğuna dikkat çekti. İslam düşüncesinde vahiy telakkisinin öneminin yalnızca inanç esasları ile sınırlı olmadığını aynı zamanda birey ve toplum hayatının tüm alanlarıyla çok sıkı bir irtibat halinde olduğunu belirtti. Programın muhteva itibariyle ilim dünyasına katkı sağlayacağını ümit ettiklerini dile getiren konuşmasında sempozyumun bu noktada bakir bir alanın örnekleri arasında anılacağını da ifade etti. Vahiy ve vahiy ile alakalı incelenmesi gereken birçok konuya ilgi duyan araştırmacılara önemli katkılar sunacağını dile getiren Ramazan Altıntaş, başta Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü olmak üzere sempozyum paydaşlarına tek tek teşekkür ederek kapanış konuşmasını sonlandırmış oldu.

